

**Råd om hur du hindrar spridning
av invasiva främmande arter
i och från din trädgård**

Parkslide

Foto: Nils Carlsson

Har du smitare i din trädgård?

Trädgårdar utgör en stor spridningsrisk för invasiva främmande arter. Importerade, exotiska och spännande växter har lockat trädgårdsentusiaster i alla tider. Bland dem finns tyvärr en del arter som i sin nya miljö sprider sig kraftfullt på bekostnad av andra växter som konkurreras ut.

Som trädgårdsägare kan du hjälpa till att stoppa dessa invasiva främmande arter innan de tar sig vidare ut i naturen och orsakar kostbara skador bland annat på biologisk mångfald. Här är en kort information om vad du som har hand om en trädgård ska tänka på.

Hur stor risk utgör just din trädgård?

Vilka omgivningar har trädgården? Fröer och växtdelar sprider sig lätt via vattendrag. Ligger trädgården nära vatten bör du vara extra försiktig med var du placerar dina växter. Komposten och högar med trädgårdsavfall är också källor till spridning. Har du skogen inpå knuten är risken stor att invasiva främmande trädgårdsväxter även sprider sig dit. Kan det vara så att du har invasiva främmande växter på din tomt utan att du vet om det? Lär dig vilka de vanligaste invasiva växterna är och håll utkik efter dem. Ju tidigare upptäckt, desto lättare att bli av med dem.

Tänk på vad du tar hem till din täppa

Var uppmärksam på vad du köper eller tar emot för växter som är ämnade för din trädgård.

Fråga din växthandlare om råd eller läs mer på Naturvårdsverkets hemsida innan du planterar en okänd växt.

De här växterna ska du se upp med

- **Blomsterlupin** (*Lupinus polyphyl-lus*) mycket spridd i landet, men kan hejdas lokalt med ihärdiga åtgärder.
- **Jättebalsamin** (*Impatiens glanduli-fera*) EU-listad växt som sprätter iväg sina frön. Den är spridd i hela landet.
- **Jätteloka** (*Heracleum mantegaz-zianum*) EU-listad jätteväxt som är spridd i hela landet. Har växt-saft som kan ge brännskador på huden.
- **Parkslide** (*Reynoutria japonica*) en av de värsta och mest seglivade invasiva främmande arterna i landet.
- **Gul skunkkalla** (*Lysichiton ameri-canus*) en mycket invasiv, EU-listad våtmarksväxt som det fort-farande finns chans att utrota!
- **Vresros** (*Rosa rugosa*) vanlig i stora delar av landet. Möjlig att bekämpa när den är liten.

Ta bort invasiva främmande arter

Om du upptäcker invasiva främmande arter i din trädgård, ta bort dem så de inte sprids vidare – ju tidigare desto bättre. Var försiktig, för i samband med att man tar bort dem är risken för spridning extra stor. Se till att få bort hela växten och framför allt de delar som för-ökar sig – frön och rotdelar. För en del arter, t.ex parkslide, kan minsta lilla rot-del som blir kvar i jorden bli upphov till en ny planta. Bäst och lättast när det gäller vissa arter, är om man tar bort dem innan de går i blom. Tänk på att vissa frön t.ex. från blomsterlupin kan ligga i jorden i tiotals år och sedan ta fart och gro.

Släng aldrig trädgårdsavfall (växter, kompost, jord, damm- eller akvarievatten) i naturen

Lägg dem inte på komposten

Endast i undantagsfall bör rester av invasiva främmande växter komposteras. Risken är stor att frön eller andra växtdelar inte förmultnar och kan sprida växten vidare när man använder kompostjorden. Lägg t.ex. inte parkslide i komposten då minsta rottdel kan ge upphov till en ny planta. Frön eller fröställningar av invasiva främmande växter ska inte heller läggas i komposten. Om kompost används ska den vara täckt så att fragment inte kan blåsa iväg och bidra till nyetableringar. En metod är att blöta ner plantorna och lägga dem i en sluten plastsäck för att ruttna.

Bränn upp dem

En säkrare och effektivare metod är att bränna upp de borttagna växtdelarna, eller åtminstone fröställningarna. Hör med kommunen om du får bränna trädgårdsavfall i egen regi. Om du inte får bränna i ditt

bostadsområde kan du höra med din återvinningscentral om de har rutiner för att ta hand om invasiva främmande växter på ett säkert sätt t.ex. genom förbränning. Det är viktigt att avfallet inte sorteras som vanligt trädgårdsavfall.

Transportera i förslutna säckar

Ihopsamlade, förflyttning och transport av växtavfall är högriskaktiviteter vad gäller spridning av invasiva främmande växter. Särskilt stor risk är det om du fraktar det med öppen släpkärra. Tänk i så fall på att ha växterna i väl förslutna säckar så att de inte fröar av sig eller växtdelar ramlar av längs vägen.

Rapportera om du hittar dem i naturen

Om du skulle upptäcka någon av de här arterna ute i naturen – rapportera det till Artportalen via www.invasivaarter.nu

Artspecifika råd

Foto: Ismo Pekkarinen, IBL

Blomsterlupin

Små plantbestånd kan man gräva upp. Vid större bestånd är det enklast med slätter. Växtmaterialet bör avlägsnas för att förhindra att växtplatsen blir för näringsrik. Bekämpningen av blomsterlupinen tar flera år och måste pågå tills samtliga grobara frön från markens fröreserv är borta.

Foto: Bengt Ekman

Jättebalsamin

Förhindra att jättebalsamin sprids genom att slå den innan blomning och frösättning. Kom ihåg att ta bort fröställningarna från området eftersom fröna kan efter mogna. Återkom senare under växtsäsongen och även följande år för att ta bort växter som har grott från fröna i marken.

Foto: Alf Linderheim, IBL

Jätteloka

Ta bort fröställningar kontinuerligt, under många år till dess att fröbanken i jorden är utarmad. Det är viktigt att se till att fröställningarna inte lämnas kvar i området. Andra metoder är rotkapning och uppgrävning som bör upprepas flera gånger per säsong. Det går också att kväva växten genom att täcka marken på våren. Hantera växtavfall och jord som kan innehålla frön så de inte sprids vidare. Använd skyddskläder och glasögon, då du kan få hudskador av växtsaften.

Foto: Nils Carlsson

Parkslide

Parkslide är en svår växt att bekämpa. Det krävs ofta en kombination av flera metoder för att få effekt. Ett konstant skördande av växtens ovanjordsdelar under några år, därefter behandling med glyfosfat och slutligen täckning med markduk verkar kunna minska växtens spridning. Det görs enklast när plantan fortfarande är liten. Undvik rotkapning och grävning då det parkslide sprids med rotskott och små fragment av roten.

Foto: David Knott

Gul skunkkalla

Bestånd av gul skunkkalla inklusive dess rotstammar bör grävas bort direkt, för att förhindra spridning. Inga bitar från rotstammen får lämnas kvar. Mindre rottrådar kan lämnas om de förblir i mörker. När de av ljus kan de ge upphov till nya plantor. Bekämpning kan göras under hela växtsäsongen, men bästa tiden är tidigt på sommaren när plantorna fortfarande är små.

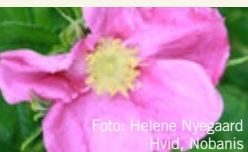

Foto: Helene Nyegaard
Bild: Nobanis

Vresros

Mindre vresrosplantor kan man gräva upp, men större plantor ska klippas av vid basen med trädgårdssax eller röjsåg. Man lyckas sällan ta bort hela beståndet med en gång eftersom det bildas nya plantor från bitar av rötter som har blivit kvar i jorden.

Parkslide

Foto: Laurie Campbell, IBL

Läs mer om invasiva främmande arter på
www.naturvardsverket.se eller www.havochvatten.se